

KEGYELETET!...

Három ízben is megemlékezett az emberiség halottairól a közelmúltban. Mult szombaton "Armistice Day", azaz a fegyverszünet megkötésének évfordulóján Kanada, november 2-án a katolikus egyház, október 6-án pedig Magyarország adózott hivatalosan azoknak, akik elávoztak az élők sorából. Valahogy még az egyházi "Halottak Napja" is mintha azokat siratta volna leginkább, akik a világ végtelen tévedéséi folytán, hiába ontották ifjú vérüket s a kegyelet ezen három ünnepe mintha mást sem akarna kifejezni, mint ezt az egyetlen felkiáltást: "Ne legyen többé háború!"

Kanada népe nagyrészt angol-szász gyedete ellenére valóban meghatározó módon emlékezett meg a maga 60 ezer háborús halottjáról — néma csendben szünetelt percekig a munka, forgalom. Maga az a tény, hogy 60 ezer hősi halott hátramaradt szertelien ezen a napon újra fogadalmat tettek a háború ellen, bizonyára előmozdítja annyira a béke ügyét, mint a hivatásos államférfiak ilyen irányú, de mindaddig kevés eredménnyel kecsesítő tárgyalásai.

Elképzelhetjük ezután, hogy mennyire óhajtnák a békét a Kárpátok medencéjében, mesterséges határok között tengődő véreink, kiknek sorából nem 60, de 660 ezer életerős ember vesztette életét a világháború során! Hát még ha hozzávesszük, hogy a hősi halottakon kívül egy és félmillió főnyi testvérünk sebesült meg avagy esett fogságba, könnyen kiszámíthatjuk, hogy hány családban okozott keserűséget a háború.

Emberi következtetés szerint tehát ez a mai nemzedék sem fogja bejegyezését adni abba, hogy egyesek nagyhatalmi avagy pénz-sóvár terveinek végrehajtása céljából vágóhídra menjen. Eppen azért látszik érthetőnek, hogy a 15 évvel ezelőtt befejeződött csúf emberölés kinszenvedési ellenére ma is akadnak nemzetek, melyek megtűrik, sőt talán elő is mozdítják a fenyegető vérontást.

Az "Armistice Day" alkalmával rokkant katohák felségélyezésére árusított piros pipacsok ez évben is eleget beszéltek arról a rengeteg vérről, amely hiába ömlött négy kegyetlen éven át Európa csatateréin. A kegyelet immár nem csupán vallásos avagy emberi megnyilatkozás, hanem világmegváltó szükségessé válik. A mai romlott világban, amidőn egymás életére törnek emberek és nemzetek egyaránt, más már nem segíthet, csak azok emlékének visszaidézése, akik ott estek el — hiába — a harcmezőn...

Kanada magyarjai megelégedéssel vehetik tudomásul, hogy nem győzelmi évfordulókat, hanem október 6-ikat, a függetlenségért küzdő vértanúk nemzeti gyásznapját tartja meg általánosan gyanánt az Óhaza. Nagymagyarország 15 éve gyászba öltözött ényomottal ezzel szemben vizsgálatul könyvelhetik el a külföldi magyarság azon határozott állásfoglalását, mely nemzetek minden vérszaga, hanem a kegyeletet sértő, 660 ezer ezer hősi halottunk emlékét meggyalázó, milliókat rabszírja fűző béke-parancsok ellen is minden adódó alkalommal felemelt szavát.

HÁBORUS UTLEVLÉ

IRTA: KOVÁTS JÓZSEF

Abban az időben volt, mikor a háborús lázat sikerült kioltani a világból. A málicenyért sorba kellett állni, a cukor sárga volt és ragadós, a menekülők szék-karavánja feltörte a kövezet, a fényképgyártók fiatal katonák arcképeiről készítettek nagy szénrajzokat és nem bírták már a sok könnyet sem és senki sem bírta már a sok könyvet, mikor a lapok komolyabbi ruhába öltöztek és kisebb cim-betűket használtak győzelmek alkalmával, mikor az emberek összebujtak, hogy titokzatos párbaszédeket szőhessenek egy elmult mennyországáról, mikor még féherkenyeret áruhaltak, pecsenyét sütöttek s nagyszerű dohányokat árultak nyolcért, tízért, tizenhatért... Mikor a katonák eltemették a tüzes harci nótákat s a béke trombitájáról énekeltek, mely aranyból készült és amelynek a fúvását az egész világ várja...

Akkor mi is beszéltünk a katonáid, dávid-parittyá és sima szamosparti kavicsok nem kellett már, s nem kereszteltünk zúg-uccakban "elleneségek csapatok" után.

Elmult a háborús láz.

Békesapám is, aki nagyapám-mal egyetértve beszélt illetlen dolgokat a Habsburgokról s egy győztes háborúról Magyarországot függetlenségét és a gyűlölt uralkodó-család trón-fosztását várta — egy idő óta kedvesgett lett és megmagyarázta, hogy ez a háború győzelem és kudarc esetén egyaránt veszteséget fog hozni a magyaroknak.

Egészen kiesett érdeklődésem köréből a háború. S arra az eshetőségre, hogy sokáig tarthat még, idővel minket is besoroznak és kivisznek, apátikus gondoltam, mint a halálra, melyet senki sem kerülhet el kö-zülünk. Akkoriban kezdem tanulni hegedülni. Nagyon tudtam örülni az új fekvéseknél és a tiszta hangoknak, s mikor a hangok törvényeit kitanulmányoztam, úgy éreztem magam, mintha valami magasbrendű élet ajtaján bocsátottak volna be.

Emellé a korán kihalt művészi önérzést mely, mely öntudatlan volt s melynek gyökerei a gyermek játékok éhezésként

Sikerrel szerepeltek Montreal székelyei

November 4-én fényes koncert között tartotta meg a montreali magyar "Székely Kultur Egyesület" őszi Katalin bálját, "Juhász legény, szegény juhász legény" című három felvonásos szindarab bemutatásával egybekötve.

Már a korai esti órákban szüntelen megélt a nagy terem érdeklődéssel hiszen jól tudta mindenki, hogy a műkedvelő ifjuság heteken keresztül lázas tevékenységgel készült ennek a szindarabnak előadására. A befentesek úgy vélték, hogy Montrealban ennél nehezebb szindarabot, — műkedvelő ifjuság még keveset adott elő.

Az összes szereplők várakozással feleltek sikerre nehéz szerepeket és olyan technikával szerepeltek a színpadon, mintha legalább is hivatásos színészek lettek volna. A közönség szüntelen nem akart tapsviharral jutalmazta gyönyörű játéukat.

A szereplők: Boros Rózsi, Fodor Rózsi, Hornák Ilonka, Ridy Julián, Szabó Lenke, Bálint András, Bedő Ödön, Burcsán Gábor, Fazekas Domokos, Márton István, Mihály Albert, Pap Ferenc, Sebe Dénes, Szász Domokos, kivétel nélkül tudásukkal és fáradsággal megkímélve odaadással és érzéssel valósi-

tották meg a vállalt feladatot, amiért is a nagyszámú közönség állandóan valóságos tapsorkánál adott kifejezést tetszésének és elismerésének.

Ugyancsak dicséret illeti az Egyesület lelkes vezetőit, hogy páratlan megértéssel és odaadással fáradoznak azon, hogy ha szerény keretek között is a magyarság a lehető legjobban szórakozzék és szeretettel gondoljon vissza a székelyek körében eltöltött kellemes órákra.

A feledhetetlen előadás után a közönség Cinke János és zenekara nagyszerű muzsikájára táncra perdült, mely csak a kor reggeli órákban ért véget a legjobb hangulattal.

K. M.

Legjobb szakács az éhség.
LATIN KÖZMONDÁS

Közgazdaság

IPAR, KERESKEDELEM, ARU- ÉRTEK-TÖZSDE, PÉNZPIAC, VÁMPOLITIKA

Dacára a gabona árak hanyatlásának a legfontosabb szükségleti cikkek árfolyama jelentéktelen és alig számbavehető esést mutat.

Többnyire nem előnyös és a várakozást meg sem közelítő aratási jelentések s az ezzel kapcsolatosan a vásárlási erőnek csökkenése az általánosan várt üzleti fellendülést határozottan hátráltatta.

A gyár és bányáiparban meg-

Tízvezerszámra tolongott a tömeg minden nagyobb kanadai város vasútállomásán, ahol a brit szigetország leghíresebb vonata, a "Royal Scot" hosszabb időt át veszteget. Mint fenti képünkön látható, a vidék lakossága is élénk érdeklődéssel állja körül a chicagói világiállításról Kanadán keresztül hazatérő csoda-vonatot. Sok ezer ember mégis bosszusan gondol vissza a "Royal Scot" látogatására, miután a menetrendszerű vonatot a nagy tölgy miatt ugyiszólván mindenütt előbb indult tovább, minthogy azok is megszemlélhették volna, akik órák hosszat ezért ácsorogtak. Így is két hétre került, míg a szerelvény Vancouverből november 12-én Montrealba ért, honnan hajóra rakva visszatér a "London, Midland & Scottish" vasutvonalára. (Winnipeg Tribune felvétele)

nyugtatóbbak a hírek. A faldolgozó gyárak és a halászat ipar pedig bizonyos mértékben fellendülést is mutat.

Az acélgártás ez év júliusában érte el a termelés legmagasabb pontját. Egy év óta ez az ipar körülbelül megduplázta alkalmazottainak számát. A novatoscolai Cape-Breton acél telepe, a délfrikai megrendelés befejezése után a Canadian National Railway 50,000 tonnás vasúti vágány megrendésével foglalkoztatja az alkalmazottakat nagy számát.

Az egyéb ipari cikkeket gyártó telepekről szóló jelentések igen eltérők: annyi bizonyos hogy a gyártási tevékenység határozottan élénkebb, mint az elmult évben.

Az autómobil-ipar ugyiszólván teljesen beszüntette a gyártást, mert a vásárlási idény nem hozott kielégítő érdeklődést. A mezőgazdasági gépek tevékenysége is igen lanya. A kötő- és szövőgyárak viszont bő elfoglaltságról tesznek jelentést, sőt a cipőgyárak ez év júliusában érték el a legjobb eredményüket 1926 óta.

A malom-ipar szintén fokozta tevékenységét. Az augusztus havi kivétel 480,000 hordó lisztállítását eredményezte az 1932 évi 330,000 hordóval szemben.

A papírgyárak, különösen az újságpapírgyárak tevékenysége határozott javulást mutat. Az előállításban ez év augusztusában 36,000 tonna emelkedés észlelhető az 1932 év augusztusi termésével szemben. Miután pedig az újságpapír gyártás összes — a karácsonyi hirdetés és papírfogyasztás általános emelkedése miatt — fokozódó üzlettel számolt, ez az ipar előreláthatólag megnyugtató eredménnyel végezheti az évet.

A kanadai aranybányák az utóbbi hónapokban alig tudták fedezni a keresletet. Ez leginkább az aranyrészevényekkel folytatott spekulációban s főleg abban a körülményben keresendő, hogy több aranybányának sikerült a gyártáshoz és gépek beszerzéséhez szükséges tőkét mozgósítani. Az ontári aranybányákból ez év első 8 havában piaca hozott arany értéke ugyanakkor el sem éri a tavalyit. A Kirkland Lake bánya termelésének csökkenése közel 2 millió dollár. British Columbia és az ontári Porcupine bánya arany kitermelése ezzel szemben határozott meledéket mutat.

Más nemese fémek, mint az ezüst árának emelkedése a bányászat iránti érdeklődést ismét előlérte tola, bár a bányászati vállalkozásokba befektetett tőke után elvárt haszon értéke mögötté áll a mult évi jövedellemenek.

A száritott hal iránti általános kereslet még ma is nyomott; mégis a mult évhez képest az Atlanti Óceán hal-ipara bizonyos haladásról számol be. A british-columbiai szalmon (lazac) dobozolás ipar az 1932 évinél azonban gyengébb. A halibut halászatát Prince Rupert környékén az év augusztusában lezárták. Sajnos ennek folyamán a kereslet a hajózás e különben aránylag fogalmas vidéken teljesen megbénult és a hajók egész serege hever telenül.

A falpar üzleti tevékenysége a nyári hónapok folyamán British Columbiát kivételez július hónapban eddig nem ismert számokat mutat. Sajnos az őszi hónapok beálltával határozottan észrevehető az esés. Japán és Kína részéről a kereslet lanyhult, Ausztália érdeklődése pedig gyenge. A zsidóipar kielégítő, bár az árak esnek. Az Egyesült Államokkal történt megállapodás értelmében a zsidóipar csupán hét napot dolgozik.

Miután a keletkanadai szigetek kikészített fa és deszka letárlái állománya meglehetősen visszaszárt — alapos a remény arra, hogy a téli hónapokban bizonyos tevékenység várható.

V. X. F.

A közel falucska templomból idehallott a déli harangszó, kicsit megilletődöttünk, aztán kenyeret szegtünk és kockás irkaperi terítettünk. Láng Ferkó diadalmosan táltala fel a gulyást, a batyuk megoldódtak. Sonka, kolbász, tojás, sajt és sütemények kerültek elő. Retek és hagyma illatozott. Egy fehér tálon eper piroslott. Mindent kizraktunk. Egyszerre akartunk enni mindből és szinte haragudtunk Ferkóra, hogy főtjével az otthoni meleg ebédek emlékét hozza elénk és megrontja ezt a szabadságot. De nem sértettük meg. A gulyás izletes volt. Mindnyájan ettünk belőle.

Mosolyogtunk.

S akkor a kut felőlősvényen egy ember állt meg. Rongyes és halvány volt. A vállán katonai kenyérszak fityegett. Űresen. Borotváltatlan volt, az arca becsesett. Szemei zöden ragyogtak s kezében a durván faragott mogyorófatot meroven állt, mintha hozzánt volna.

Egyenként vittük észre és egyenként némultunk el. Egyikünk se félt. A kut mellett biciklistákat láttunk, egy segélykiáltás is elég lett volna ahhoz, hogy egyszeribe segítségünkre jöjjenek. Az erdei rablókra soha csak olvastunk akkoriban s már csak az a gondolat is, hogy végre igazi kalandra bukkantunk, szinte örömmel töltött el.

Mégis, mintha valami különös borzalom ült volna közénk. Az állkapcsok megmérvedtek s mi kor a szánkban levő falatot lenyeltük, egyikünk sem nyult újra étel után.

Az idegen ember megmozdult, közelebb lépett, kinyitotta száját és tenyerével több mozdulatot tett a tatógong torok felé.

— Ez bolond — sugta Zsíkó.

— Nem bolond, éhes — magyarázta Galamb Bandi.

— De miért nem szól?

— Bizonyára néma.

Az idegen az étel felé mutatott. Előbbi mozdulatait megismételte.

Majd óvatosan körülnézett, rekedten szólalt meg:

— Ruszki... Haza... Oroszország... —

— Kelet felé mutatott.

— Orosz fogoly. Szökésben van. Az erdőben bujdosik... —

— Egészítettük ki a dolgot és kicsit elhűltünk. Ezt át kellene

adni a katonai hatóságoknak. fal mellé álltának és agyonlőnék... Igaz, hogy az oroszokkal békét kötöttünk már... De akkor miért szöki, miért nem várja meg, amíg haza szállítják, amíg kieserülk... Biztosan valami rossz fát tett a tüzre, valakit meggyilkolt s kirabolta s most iszkol haza... —

Az orosz fogoly riadtan leste tanácskozásunkat, egy derabig eszelően hadárt valamit anyanyelvén, aztán letérdelt, kinyújtotta a kezét és négy újjat mutogatta felénk:

— Vier... kind... — magyarázta németül és sorra mutatott ránk... — Haza... Oroszország... Vier kind enni!

— Négy gyermeke van, azért akar hazamenni, — taláta ki Déneske.

Kicsit megpuhultunk mindnyájan. Tehát négy gyermeke van és éhes. Haza akar menni. Szegény bácsi... További magyarázásai után kivettük, hogy valamelyik alföldi fogolytáborból kerekedett fel, egy hónapja bujkál már a hegyekben. Mindenhol a vasutvonal mentén jött... Most nem tudja merre folytassa útját... És nagyon éhes. Magyar, német és orosz szavakat kevert; de inkább tagjelzései után találtuk ki, hogy mit akar mondani.

Tanácskozni kezdtünk. Tulajdonképpen hazarúlás lenne segíteni rajta... Szegény muszka... Haza igyekszik és éhes... Kellene neki? Hát besorozták és elvitték... Kérdették is tőle, hogy akar-e vagy sem. A felesége és a gyerekek kikisérték az állomásra... Biztosan sirtak is... s kendőt lobogtattak utáná. Epen ugy, ahogy nálunk szokás... Hát van abban valami bűn, hogy haza akar menni?

Elsendesedtünk. A kitalált élelmiszerekből gyűjtöttünk. A szalonnát mind odaadtuk. Kolbászt is, sajtot is vágunk nekik. És kenyert. Sokat. Gulyás is maradt még. Eléje tettük.

A szökevény az ételhez kapott, gyorsan evett, alig rágta meg a falatotokat. Halántéka lüktetett. Csattogtak a fogai, csámcsogott, a szeme csillogott. A maradékokat tarisznyájába gyűjtötte s mikor az utolsó falatot morzsolgatta szájába, közel jött a szemében könnyek csillogtak.

és orosz szavak zürzavarában magyarázott. Egy pillanatra megállt, rongyos kabátjával megtörölte szemét.

Futva mentem vissza a fiukhoz. Buta utvelem sorait mondogattam csendesen és szörnyű ségessen szégyeltem magamat. Megfogadtam, hogy soha senkinek nem fogok beszélni róla, de most már nem bírom tovább ezt a titkot, hisz életem legnehezebb és legtisztább irásáról van szó, melyet túlszárnyalni nem fogok tudni soha.

LUTHER SZÖSZÉKÉRŐL BESZÉLT RAFFAY SÁNDOR

November 10-én a világ minden részében nagy ünnepekként ülték meg a protestánsok Luther Márton születésének 450-ik jubileumát. A főünnepet a reformátor szülővárosában a németországi Eislebenben rendezték.

Eisleben ünnepeivel kapcsolatban nagy megtiszteltetés érte Raffay Sándor magyar evangélikus püspököt és vele a magyar evangélikusságot: felkérték, hogy a világ minden részéből Eislebenbe gyűlő zarándokok előtt a főtemplomból Luther szöszékéről ő tartsa a jubileumi prédikációt.

VILMOS CSASZÁR — OROSZ TITKOS ÜGNÖK?

Egy moszkvai folyóirat szenzációs tálalásban közli Vilmos volt német császár ifjúkori levelezésének egy részét, amellyel azt akarja bizonyítani, hogy a volt német uralkodó fiatal korában az orosz titkos szolgálat ügynöke volt és III. Sándor cártól Anglia ellen teljesített szolgálataért rendszeres fizetést kapott. A leveleket nagyapához írta az akkor még fiatal Vilmos porosz herceg és részletesen beszámolt bennük állítólagos nékedési tevékenységéről.

LAP-ELKOBZASI VILÁGREKORD

Az "Oberschlesischer Kurir" keddi kiadását a lengyel felső-sziléziai felkelőkről írott cikke miatt megint elkobozták. Ez a lapnak háromszázadik elkobozása a felsősziléziai lengyel uralom óta.